

En Antikritik.

I forrige Hefte af Historisk Tidsskrift har Provst L. Koch i sin Anmeldelse af min Udgave af C. D. F. Reventlows Breve og Dagbogsoptegnelser paatalt en Række formentlige Urigtigheder saavel i den meddelte Levnedsskildring af Statsministeren som særlig i Gjengivelsen af den tyske Text.

Da de fremførte Anker imidlertid saagodtsom alle udspringe af Misforstaaelser og vitterlig ugrundede Paastande, har jeg ansét det for min Pligt, især fordi Talen er om en i vort Lands indre Historie saa fremtrædende Personlighed som Reventlows, at tage til Gjennemseelse mod disse i størst mulig Korthed.

Til at begynde med har Provst Koch villet oplyse mig om (S. 706 f.)¹⁾, at Reventlows Hovmester i Altona, som efter R.'s egen Udtalelse (Breve og Dagbogsoptegnelser S. 262) „tilføjede ham og Broderen saadanne Mis-handlinger, at han mangen Gang følte sig fristet til med Vold at sætte sig til Modværg“, ikke var nogen anden end den senere Biskop H. F. Janson, og bebrejder mig at have „kastet en stærk Skygge paa dennes hidtil uplettede Navn“, fordi jeg, i Overensstemmelse med de anførte Ytringer af Reventlow, har kaldt vedkommende „en brutal Mand“.

Ved den selvsikre Tone, som Provst Koch anslaaer, tager det sig højst mærkeligt ud, at han selv i sin kun aargamle Biografi af Janson i Biografisk Lexikon meddeler, at J. var Lærer for Grev D. Reventlows Børn(!), hvorved kun kan forståas Overkammerherre Grev Ditlev Reventlows Sønner Cai (født 1753, død 1834, Statsminister og Statholder i Lauenborg) og Frederik (født 1754,

¹⁾ De med Kursiv trykte Sidetæl henviser til Historisk Tidsskrift.

død 1828 som Geheimekonferensraad). Christian og Ludvig Reventlows Fader var, som bekjendt, Grev Christian Reventlow¹⁾. Worms Lexikon, som Provst Koch anfører som Kilde, men hvis Angivelse han næppe har prøvet tilstrækkelig, siger kun, at J. „først i Holsten og siden i København fra 1762 var Hofmester for Grev Reventlous to ældste Sønner“, hvilket altsaa ikke kan passe paa Christian og Ludvig Reventlow, da deres Hofmester samtidig med deres Afgang fra Gymnasiet i Altona i August 1764²⁾ blev afskediget og vist bort („aus dem Hause verwiesen“), S. 262, og Wendt allerede 16. Sept. gik med Brødrene til Sorø (S. XXX og 275). At Werlauff i en Tilføjelse i sit Haandexemplar af Bergsøes Bog om Reventlow (i Provst Kochs Eje) direkte nævner J. som Reventlows Lærer (endog til 1766!), siger for saa vidt intet, som han ogsaa i sin Notits angiver Worm som Kilde. Netop fordi Biskop Janson er en „hidtil uplettet“ Personlighed, hvem man vanskelig kan tiltro en Opførsel som den ovenfor skildrede, der i hvert Fald ikke kan have skaffet ham den Protektion hos den gamle Grev Reventlow, der ifølge Biografisk Lexikon havde Del i hans hurtige Forfremmelse, burde Provsten ikke, støttet til saa overfladiske Beviser, have identificeret ham med den, unægtelig i de sorteste Farver tegnede Person, hvis Navn Reventlow ikke har overleveret os, og som det ejheller er Umagen værd at efterspore.

Naar jeg endvidere, hvor Talen er om de unge Reventlows romantiske Plan at flygte til Preussen for at træde i Frederik den Stores Hær, har brugt Udtrykket „lade sig hverve“, da er dette korrekt. Reventlow taler selv om preussiske Hververe, og det var ganske naturligt den eneste Udvej, de som Flygtninge, der ikke turde navngive sig, kunde benytte for at naa deres Maal.

Hvad angaar min, iøvrigt med Varsomhed udtalte Ytring, at det ved Regeringsforandringen 1784 skal være kommet til en haandgribelig Scene mellem Reventlow og Enkedronningen, da forholder det sig saaledes. Da Kongen i Statsraadet havde samtykket i Kabinetsskiftet og trukket sig tilbage til sine Værelser, skal Enkedronningen, der anede Uraad, have søgt Adgang til hans Gemak. Reventlow, der opholdt sig i Forgemakket og frygtede for, at hun skulde omstemme Kongen, traadte hende i Vejen og gjorde tillige, som en Slags Undskyldning herfor, Knæfald foran Døren. I sin Utaalmodighed og Ærgrelse stampe de hun i Gulvet

¹⁾ Danmarks Adels Aarvog 1893, S. 382, 391.

²⁾ Det hedder i Gymnasiets Matrikel: Mense augusti 1764 parentis jussu abiit sine valedictione Christianus Detlev Comes a Reventlow.

og skal have tildelt Reventlow et Orefigen; et Øjeblik efter kom Kronprinsen til og beroligede hende. Saaledes fortæller Traditionen i den reventlowske Familie. Den før faa Aar siden afdøde Komtesse Malvine Reventlow, Statsministerens Sønnedatter, der havde denne Beretning af hans egen Mund og som med største Troskab og Pietet lige til sin Død samlede og optegnede alt vedrørende sin Bedstefader, har meddelt mig dette Træk. Værdien af denne Overlevering faar, som sagt, staa hen¹⁾.

Med Hensyn til Reventlows Forhold 1801 har jeg (S. LI) udtalt, at Reventlow delte den i Regeringskredsene almindelige Forsagthed og som Bevis for dette Udsagn meddelt Brevet S. 114 f., der stadfæster Hertugen af Augustenborgs Fortælling. Jeg forstaaar derfor aldeles ikke Provst Kochs Udfald mod mig paa dette Punkt (S. 715).

Endnu uretfærdigere er dog Provst Koch, naar Talen fra det biografiske Moment kommer paa Textbehandlingen.

Reventlows Sprog er, hvor varmt og betagende det paa mangfoldige Steder kan virke paa Læseren, ofte skruet, svulstigt og dunkelt. en Hovedgrund til at hans Breve meddeles paa Originalsproget, da en nok saa omhyggelig og dygtig Oversættelse aldrig vil kunne erstatte den oprindelige Text. At kommentere hvert svævende Udtryk i denne skiftende Stil, der hyppig slaar over i poetisk Prosa, vilde være ligesaa absurd som at fortolke et lyrisk Digt. Som Udgiver er jeg mig bevidst, ved min fleraarige, indgaaende Beskæftigelse med de reventlowske Familiearkiver og mine gjentagne, lange Studieophold i Tyskland, at have udført mit Hverv med al mulig Omhu og Nøjagtighed, og jeg tør kalde Texten, forsaavidt det ikke udtrykkeligt er angivet i Anmærkningerne, paa-lidelig og korrekt. I et Tilfælde som nærværende udsætter en Udgiver sig let for den Skæbne, af en eller anden Læser, der enten paa Grund af virkelig eller øjeblikkelig svigtende Kundskab i det tyske Sprog eller af Mangel paa Eltertanke ikke strax kan finde Meningen, at blive sigtet for fejlagtig Læsning. Uden at ville paa-staa, at Provst Kochs Indvendinger mod min Textgjengivelse skulde

¹⁾ At en saadan Scene kan have fundet Sted, er jo ingenlunde umuligt. Den berettes ogsaa omtrent samstemmende med den mundtlige Overlevering af Garlieb Merkel i dennes af J. Eckardt udgivne Optegnelser: Deutschland zur Schiller-Goethezeit (Berlin 1887, S. 142), dog her om Schimmelmann. Merkel var 1797 Privatsekretær hos Grev Schimmelmann. Dette Skrift, der indeholder forskjellige interessante Oplysninger om Christian VII og hans Hof, var Komtesse Reventlow ubekjendt og har, saavidt vides, ikke før været benyttet herhjemme.

bunde i de førnævnte Aarsager, skal jeg nu gennemgaa de af ham anførte, omtvistede Steder.

Naar Provsten (*S. 709*) aner en Fejllæsning i Stedet: „ich habe trunken von Freude Lobgesänge meinem Herten gesungen“, da er Fejlen tydelig nok hans egen, idet han ikke citerer min trykte Text (*S. 67, L. 4*) rigtig. Jeg har „Lobgesänge“ ikke „Lobgesänge“, som Provst Koch aftrykker.

Anm. finder det „helt mærkeligt“ (*S. 717*), naar Reventlow omtaler „mein Gedicht an Stolberg“. Hvorfor skulde R. ikke ogsaa have havt sine poetiske Øjeblikke? Der findes flere tyske Rimbreve fra hans Haand til Slægtninge, og 1787 digtede han endog Bondeviser paa Dansk.

S. 718 citerer Provsten Sætningen: „Fürchte nicht, dass wir je Plusmasters . . . aber Jux Verderbers von gantzem Herten“, som uforstaaelig. Det engelske Ord er saa tydeligt skreven, at der ikke er Tvivl om Rigtigheden, og det er vel analogt med det bekjendte tyske Ord „Bessermacher“, skjønt jeg ikke har fundet det i nogen Ordbog. Sætningen lyder i Oversættelse: Vær ikke bange, at vi ere Vigtligmagere, vi vil kun af al Kraft ødelægge alt, hvad der ikke duer (Jux).

Ordet Rotznäsgen (R. skriver, som det vil ses, ofte g for ch, saaledes Mädgen) kan findes i ethvert tysk Lexikon. R. kalder sine Børn for „de smaa Snotnæser“, — jeg tilstaar, at ogsaa æstetiske Hensyn afholdt mig fra at give denne Oplysning!

Formen Riderød, som ogsaa Peter Syv har (Riderø), er rigtig læst. Om R. har kjendt dennes Ordsprog, skal jeg lade være usagt.

Formen variantis variantibus, som der staar i Originalen, er vel en Lapsus fra Reventlows Side.

Side 150, 10. Linie fra neden findes ingen Trykfejl. Der staar om Reventlows ældste Søn: „er wird die Insten Classen in einigen Jahren in einem hohen Grad glücklicher . . . machen“ (o: han vil i Løbet af nogle Aar gjøre Indsieder Klasserne i høj Grad lykkeligere).

At Reventlow (*S. 711*) har brugt Ordet „Ildesindethed“ om Moltke og Colbjørnsen, er, som Dagbogens Text udviser, korrekt.

For Henvisningen til 2. Samuel 6, 6 (*708*) og 1. Kor. 1, 12 (*718*) kan jeg, der ikke er Theolog, kun være taknemmelig, skjønt Reventlows Haandskrift i første Tilfælde berettiger til at hævde min Læsning.

Hermed er jeg til Ende med Provst Kochs Indvendinger. Det vilde ikke være faldet mig ind at trætte nogen Læser med disse Detailler, hvis ikke Anmelderen udaf disse formentlige Fejl havde draget den Slutning, at Texten ikke var behandlet med til-

strækkelig Omhu. Skulde disse Linier være i Stand til at afkræfte denne haarde Paastand, da er deres Hensigt opnaaet.

Om Principerne ved en Texts Fortolkning blive to Mennesker næppe enige. Jeg kan til Slut dog ikke nægte mig den Bemærkning, at en Kommentar paa 70 Sider (Indledning, Anmærkninger o. s. v.) til 272 Sider Text ikke kan kaldes knap tilnaalt. At Anmelderen ikke har et Ord tilovers for det heri nedlagte Arbejde, kan efter det foregaaende ikke undre mig.

Louis Bobé.